

Tako prirojjenih imen ne nahajaš samo v Valvazorju, kolikor hočeš, nego tudi nemška književna povestnica nam proži za to zglede n. pr. Louise Karschin, Karoline Neuberin i. t. d. —

Bog i Hrvatska se zove knjiga, katero je sestavil g. župnik Iv. N. Jemeršić, znani pisatelj knjige »Majka u radu za Boga i Hrvatsku«, ki je i Slovencem dobro znana. — Vso knjigo, o kateri o priliki morda izpregovorimo še podrobnejše — proveva iskreno rodoljubje in srčna pobožnost. Pisatelj sam nam pripoveduje o njenem namenu: »Ko se je nedavno glasoviti propovednik in italijanski pisatelj, jezuit Zochi, poklonil sv. očetu papežu Leonu XIII., mu je ta rekel med drugim: »Oče, pišite članke! Oni bodo v mnogih slučajih več koristili nego propovedi; kajti kamor ne seže propovednikova beseda, tja pride knjiga ali časopis. Čitajo jih tudi taki, ki ne slušajo propovedi«. In tako je tudi on podal zbirko člankov, želeč, da se razširijo po vsej domovini.

Pisatelj je znan tudi Slovencem po vseh svojih vrlinah — ki so morda ob enem tudi njegove slabosti. On je velik, navdušen idealist — in kot idealist premotruje vse stvari. Njegova vznesena beseda gotovo marsikoga pridobi in vzbudi za dobro stvar, toda marsikomu vcepi skepticizem ali mu celo privabi posmeh na ustnice.

Želimo, da se knjiga razširi tudi med Slovenci, da se takisto kakor njegove »Majke« priredi tudi te lepe knjige prevod, ki bi bil seveda primeren našim razmeram. Ako se ne motimo, je priobčila »Edinost« že poslovenjena nekatere poglavja. »Družba sv. Mohorja« si ne more želeti primernejše knjige za svoje publikacije, nego je ta. Gotovo bi obrodila mnogo več sadu, nego tisti mistični in pietistični neskončno dolgi životopisi svetnikov in svetnic in premišljevalne in molitvene knjige, katere izdaje leto za letom. — Morda poravna zamudo, katero je zagrešila z odklonitvijo »Majke«, dasi »Bog i Hrvatska« ne dosega »Majke«.

R. G—l.

Oesterreichisch - Ungarische Revue je priobčila v 3. letošnjem zvezku na str. 201. nemški prevod: »Der zurückgebliebene Vogel«. Aus dem Slovenischen des S. Gregorčič übersetzt von Helmar Wilbus.

Die Zeit je objavila v številki z dne 10. aprila t. l. med drugimi članki članek dr. M. Murka: »Die Sprachenfrage in Finland und in den russischen Ostseeprovinzen« (str. 17.—20.), ki ni le zanimiv sam ob sebi, ampak še posebno zategedelj, ker analogne razmere avstrijskega čitatelja silijo k primerjanju z domačimi odnošaji, ki, žal, niso ugodnejši od fnsko-ruskih.

Še nekoliko besed o Prešernovem sonetu »Chorwölfe«. Ker se mi zdi, da po onih kratkih opombah, ki so bile pridejane prevodu omenjenega soneta (na 123. strani letošnjega »Zvona«), sonet morda vendar ni popolnoma razumljiv, tedaj hočem obširneje razpresti ono starogrško pripovedko o Heraklejevi smrti in o Filoktetu, na kateri je osnovana primera v prvih dveh kiticah tega soneta.

Ko se je bil zaročil Heraklej z Dejaniro, hčerjo Ojnejevo, in se je po daljšem bivanju v Kalidonu selil z njo v Trahino, ju je privedla pot do reke Evena. Ob tej reki je bival kentaver Nes, ki je na svojih plečih prenašal potnike čez vodo. Heraklej se je namenil bresti sam, Dejanira pa

se je dala prenesti. Ko je ta pohotni divjak, velikan Nes, zadel lepo Dejaniro na svoje rame, da jo prenese čez reko, se mu je vzbudila poželjivost, in dospevši z razkošnim bremenom čez vodo, se ni mogel vzdržati nasilja. Na Dejanirin krik je ustrelil Heraklejš, ki je bil na onem bregu še zaostal, Nesa z otrovano strelico. Tedaj pa je dal umirajoči Nes Dejaniri strjene svoje otrovane krvi, češ, da je to čarodejno sredstvo, s katerim si ona lahko zagotovi za vedno Heraklejevo ljubezen in ga zopet lahko razgreje v ljuboželjnosti do sebe, kadar bi se bilo bati, da ga kaka druga ljubezen odvaja na stranska pota, kadar bi sumila, da ga kaka ljubohlepnicā omamlja in od nje odvrāča.

Ko je Heraklejš pozneje, razdejavši Ojhalijo in pokončavši Evrita in njegove sinove, odvedel s seboj lepo Iolo, Evritovo hčer, in ko se je s svojim plenom in z jetnicami že bližal svojemu domu, mu je Dejanira, zvedevši o lepi ujetnici Ioli in sluteč v njej svojo tekmičo, poslala krasno obleko, napojeno s prej omenjenim čarodejnim bajilom, z otrovno Nesovo krvjo, hoteč s tem omrziti Heraklejšu naklonjenost do lepe Iole in pričarati zopet v njegovo srce nekdanjo ljubezen do sebe. Ravno je bil junaški Heraklejš na tem, da zažge Diju zmagodajalcu izbrano hekatombo, ko mu prinese Liha za žrtvovalsko haljo od Dajanire otrovano oblačilo. Junak razveseljen takoj obleče poslano haljino, potem pa zažge žrtveniško grmado. Ko se je pa otrovana haljina na junakovem životu ogrela, se je pokazala grozna čarodejnost Dejanirinega (oziroma Nesovega) bajila. Jedki strup je začel glodati junakove mišice, grozne bolečine so mu jele prodirati do kosti in mozga, da je močni junak kar besnel, ker mu ni bilo več živeti v takih peklenskih mukah. Da bi napravil konec tem neznosnim bolečinam, je zaprosil Heraklejš svojega sina Hila, naj ga prenese na Ojtiško pogorje, mu tam napravijo grmado in naj ga na njej sežgo. Ko je bila grmada napravljena in od grozних bolečin izmučeni junak na njej, so se branili njegov sin Hil in drugi spremljevalci jo zažgati. Tedaj pa je slučajno mimo prišedši Pojant (po drugi verziji pa Filoktet, Pojantov sin, sam) Heraklejša uslišal ter obljubil, da zapali grmado. In za to prijaznost in uslugo mu je dal Heraklejš svoj lok in tul s puščicami. Ta Heraklejšev lok ni nikdar zgrešil svojega smotra, in z njim odstreljene strelice so gotovo dostigle svoj plen. Kar pa je bilo največ vredno, ta lok in te puščice so bile po usodi določene, da v Filoktetovih rokah osvoje Trojo; kajti brez Filokteta in Heraklejševih puščic Troja ne more pasti. Tako je napovedal vedež Helen.

Znameniti ta lokostrelec Filoktet, Pojantov sin, sedaj imetnik Heraklejševga loka, se je udeležil s svojimi podložniki na sedmih ladjah vojnega poplova proti Troji. Ko ga je pa na otoku Hrizi pičila zmija, varuhinja svetišča boginje Hrize, je provzročil ta kačji ugriz, da je dobil Filoktet ostudne ščire in metljaje, razširjajoče tako neznosen smrad, da so ga zategadelj Grki izložili, zlasti pa tudi zato, ker je njegovo tarnanje in jadikovanje motilo vse žrtve in vse bogoslužje, in po Odisejevem nasvetu so ga na otoku Lemnu osamljenega ostavili v bedi in trpljenju. Bolan in nadložen je tukaj borno životaril, streljal gibkokrile golobe in drugo podnebno letečino ter s strahom in skrbjo zrl v bodočnost.

Šele v desetem letu brezuspešnega obleganja so šli Grki ponj, ker po Helenovem vedeževanju brez Filokteta in brez Heraklejevega loka ni bilo mogoče osvojiti Troje. — Mahaon mu je sedaj izlečil njegove rane ter ga oprostil groznih posledic onega kačjega pika. Filoktet je pa v dvoboju ustrelil Parida, in naposled je mogočna Troja padla. —

Z imenom »jamb« so zaznamovali s prva ono ob praznikih boginje Demetre običajno nagajivo in zabavljivo šegarjenje in norčevanje. Jambí so rezki in zbadljivi pesniški izdelki, šibajoči človeške napake in slabosti in vse boleznive prikazni v družabnih razmerah — nalik rimski satiri. Najznamenitejši reprezentant jambografov je grški pesnik Arhiloh. Temu je bil baje neki Likamb obljubil, da mu da svojo mlajšo hčer Neobulo za ženo; že po zaroki pa je zbežnil in ni hotel ničesar več vedeti o dani besedi. Zaradi te preprege in zbege se ga je sedaj lotil Arhiloh s tako bridkimi zabavljicami in se znašal nad njim in njegovimi hčerami s srditimi jambi tako neprizanesljivo in gorjupo, da se je baje Likamb s svojimi hčerami vred osramočen in obupan obesil. Tako priča pripovedka. —

Prešernovega soneta misel pa je ta-le: »Kakor se je Filoktetu škoda zdelo od Herakleja podedovanih puščic, da bi jih porabljal za to, da si odžene od sebe gladne volkove in drugo nevarno in nasilno zverjad, tako se tudi meni zdi škoda, da bi gubil in tratil svoje pesniške sile s tem, da bi se v zabavljicah branil vaših napadov, vašega bodisi očitega ali skritega rovanja proti meni. Kakor se je Filoktet zavedal visokega namena po Herakleju podedovanega loka, tako si je tudi moja pesem izbrala boljši smoter, nego da bi streljal za vami; tako sem si tudi jaz v svesti plemenitejše naloge, namreč razvneti njeno srce za me in za slovenstvo. Moja muza si je izbrala plemenitejši smoter, da dene ob tla Trojo domačih razprtij, narodne mlačnosti in tujcev ošabnosti, da zedini rod cele slovenščine in ga vname za čast dežele domače. Ne motite me torej in ne ovirajte v izvrševanju te svete naloge; sicer — ako me ne boste pustili v miru, bojte se mojih neizgrešnih puščic; sicer — četudi nerad — se vam osvetim ter vas po Arhilohovo ožigosam, da boste osramočeni zdvojili, kakor Likamb. —

Besedo »Chorwölfe« ima Prešernov originalni sonet podčrtano in spodaj pripisano opombo »Christlich«. Menda ni napačno sumnjati, da je Prešeren naravnost meril na tedanje korarje n. pr. Pavšeka, Albrehta, Jerina. (Prim. Dun. Zv. V. str. 38., 39., 68.). Da li je ta priimek izbran s kakim ozirom na glasno žebiranje, ali s kakim ozirom na srednjeveške »turbatores chori«, se pač ne sme trditi. — Verjetnejše pa bi utegnilo biti to-le: Volk pomeni lahko toliko kot tulilec, a tuliti (heulen) toliko kot v politiki nazadnjačiti, naprednjaštvu se ustavljati (heulen = v politiki nazadnjaškega mišljenja biti). Tulilec je ravno tako porogljivo ime za nazadnjaka, reakcionarja, kakor je rovar sramotilno zaznamovanje za demokrata (Heuler = psovka za reakcionarje, kakor je Wühler psovka za demokrate). To mnenje nam potrjuje tudi Prešernova uganka druga v prvih štirih granesih:

Kraj je beseda s črkami šestémi,
V kateri hodi marsikdo s petémi,
Ki znan povsod je po napeti štúli,
In da le svojo »to neumno« tuli.

To bi se razumljiveje povedano glasilo: kazino je zbirališče, v katero zahaja marsikateri nazadnjaški tepec (asino), ki se odlikuje po svoji nadutosti in reakcionarni enostranosti, ki ne more pojmiti novodobnih svobodnejših idej. —

Da so pa bili Pavšek et consortes precej tesnosrčni reakcionarji v slovenski književnosti, o tem ne more nihče dvomiti, če pomisli, kako nestrpnost so rovali zoper »Kranjsko Čebelico« in zoper Čopovo cenzorstvo. (Cf. Dun. Zv. I. c.)

L. P.

Schubertova kompetencija za Ljubljano. Gosp. Josip Čerin, koncertni vodja »Glasbene Matice« v Ljubljani, je v št. 78. »Slov. Naroda« priobčil članek, ki je nekako razjasnilo »Zvonove« notice v 4. letošnji številki. Le-ta beležka je bila posneta po ondi navedenih virih; krivda zaradi netočnosti torej nikakor ne zadeva našega poročevalca. Na željo njega samega pa priobčimo po »Slov. Narodu« posneto razjasnilo, želeč, da se pomota, ki je zašla v vse nemške živatopise, popravi, za kar gre hvala g. Čerinu.

»Do 1816. l. v Ljubljani in na vsem Kranjskem ni bilo nobene glasbene šole; filharmonsko društvo se je ustanovilo šele 1821. l. Do 1805. l. je bil sicer v Ljubljani zavod za vzdrževanje deželnih trobentačev, najbrže pa on ni imel zaželjenih uspehov. Zato je škofijski kapitelj pri vladi vedno moledoval, naj kaj ukrene za izboljšanje cerkvene glasbe.

Že l. 1805. so sklenili, da poiščejo učitelja glasbe, in ta sklep je potrdil tudi cesar; vendar se je sklep izvršil šele za deset let, ko so namreč ponehali nemirni vojni časi . . . Dolžnosti in plačo tega učitelja navaja uradni list: »Dieser Musiklehrer wird während des Schuljahres mit Ausnahme der Sonn- und gebothenen Feyertage seinen Schülern täglich durch drey Stunden und nebstbey auch den Landschulkandidaten während ihres sechsmonatlichen Praeparanden-Curses dreymal in der Woche, jedesmahl wenigstens durch eine Stunde den Musikunterricht ertheilen und in Hinsicht der ordentlichen Musikschüler einen Gehalt von jährl. 450 fl. M. M. (Metallmünze) aus dem Provinzialfonde, in Hinsicht der Landschulkandidaten aber eine jährl. Remunerazion von 50 fl. M. M. aus dem Normalschulfonde beziehen«. Nadalje pravi razglas, da mora učitelj biti »ein gründlich gelernter Sänger, Organist und ein ebenso guter Violinspieler, dann nicht nur die nöthigsten Kenntnisse aller gewöhnlichen Blasinstrumente besitzen, sondern auch die Fähigkeit haben muß, anderen den Unterricht darin zu ertheilen«. Ta razglas se je objavil tudi v uradnem listu graškem, dunajskem in praškem.

Oglasilo se je nato 21 prosilcev različnega stanu, med njimi tudi Schubert. Škofijski konzistorij, ki je sprejel vse prošnje, ni sam odločeval o njih; poslal jih je namreč dne 18. marcija 1816. l. tukajšnjemu filharm. društvu, da bi to sestavilo imenik prosilcev (»Competententabelle«) in izreklo o njih svojo sodbo. . . . Schuberta so v tej tabeli tako-le opisali: »Geburtsort: unbekannt; musikalische Kenntnisse: Orgel, Violin, Gesang sehr empfehlend, ist zugleich Componist; Blasinstrumente: unbekannt; Moralität: sehr gut; besondere Bemerkung: Dieser Bittwerber, dessen Alter nirgends vorkömmt, ist ein Zögling des k. k. Convikts, war Hofsängerknabe und dürfte vermuthlich sehr jung sein; er wird von dem Herrn k. k. Hofkapell-